

Nastanek in razvoj človeka

Iz Wikipedije, proste enciklopedije

Razvojne stopnje človeka:

- opice
- avstralopitek
- Homo habilis
- Homo erectus
- arhaični Homo sapiens
- Homo sapiens sapiens

Prokonzul

Če sežemo v čase 20 do 25 milijonov let nazaj, prvič naletimo na okamnine nekdanjih človeku podobnih opic. Razširjene so bile po Evropi, Aziji in Afriki. Najbolj znan predstavnik teh opic je bil Prokonzul iz vzhodne Afrike, ki je zelo blizu tistim davnim človeku podobnim opicam iz katerih se je razvila tudi veja, ki je vodila k človeku. Velik je bil približno toliko kot šimpanz. Iz ostankov lobanje razberemo, da je bil obraz precej strm, nadočesni oboki so bili komaj nakazani in tudi čeljusti in podočniki niso bili najbolj razviti. Prokonzul ni bil dvonožec in se je še prilagajal za življenje na drevju.

Ramapitek (Ramapithecus)

V boju za obstoj je bilo na odprtem stepskem ali savanskem ozemlju boljše za tiste, ki so se obdržali čim dalje pokonci. Lažje so prišli do hrane, prej so opazili sovražnika ali plen in prosta roka je lahko hitreje prišla za kamen ali palico za obrambo ali napad. Okameneli ostanki iz obdobja očlovečenja, nekje med 20 in 8 milijonov let nazaj, so zelo redki. V Indiji in Keniji so iz tega obdobja izkopali ostanke spodnjih in zgornjih čeljusti in zob, ki so že imeli obliko zobnega loka in trdega neba. Človečnjaka so poimenovali Ramapitek, po indijskem božanstvu Rama. Najdeni deli so zelo podobni človeškim zobem in čeljustim. Ramapitek je živel pred kakimi 14 milijoni let in postal prvi in najstarejši član v najplemenitejši družini človečnjakov ali hominidov. Ramapitek je tudi najznačilnejši predstavnik človečnjakov.

Prazgodovinski človek

Na nastanek človeka in njegov razvoj je vplivala narava, zlasti vremenske razmere. S spremembo podnebja so morali človekovi predniki spremeniti način življenja. Mnogi predeli so namreč postali bolj suhi, gozdovi so se skrčili, travnate površine pa razširile. Od časa, ko so se pojavili človečnjaki, do danes so se zvrstile tudi štiri ledene dobe, vmes pa so bila toplejša obdobja.

Avstralopitek

Razvoj človeške vrste so znanstveniki spoznavali iz najdb kosti. Ugotovili so, da je zibelka človeštva Afrika, kjer so do zdaj našli najstarejše sledi in kosti človečnjaka. Poimenovali so ga avstralopitek, kar pomeni »južna človeku podobna opica«. V Etiopiji so našli del okostja človečnjakinje, ki so ji naredili vzdevek Lucy. Lucy ni bila višja od enega metra in je bila težka približno 30 kg. Ocenjujejo, da je živel pred približno 3,5 milijona let.

Človečnjaki so živeli v skupinah v prostranih travnih savanah vzhodne Afrike. Preživljali so se z nabiralništvom in lovom na manjše živali.

Spretni človek

Na spreminjajoče se podnebne razmere so se nekateri človečnjaki še bolj prilagodili. Razvil se je rod homo, v katerega spada tudi sodobni človek. Pred 2 milijonoma let je živel spretni človek ali latinsko Homo habilis. Tudi njegovo življenje so proučevali na podlagi najdb v Tanzaniji in južni Afriki. Našli so mnogo kamnitega orodja, o katerem domnevajo, da ga je naredil Homo habilis. Telesne značilnosti so mu omogočale hitro premikanje. Visok je bil približno 1,40 m. Ugotovili so, da je že imel gibljiv palec na roki. Palec ljudem še dandanes, skupaj s kazalcem omogoča spretno prijemanje predmetov.

Pokončni človek

Pokončni človek ali latinsko *Homo erectus* je živel tudi izven Afrike. Njegove ostanke so našli na ozemlju današnje Kitajske, Izraela in na otoku Javi.

Najstarejše najdeno okostje iz Afrike je staro 1,9 milijona let. Hodil je vzravnano. Po najdbah sodeč, je živel predvsem na tleh. V savani je nabiral rastlinske plodove, prehranjeval pa se je tudi z mesom. Pri iskanju in pripravi hrane je uporabljal kamnito orodje.

Neandertalec

Neandertalec je dobil ime po najdbišču Neandertal blizu Düsseldorfa v Nemčiji. Najstarejše najdeno okostje je staro 150.000 let. Živel je v času, ko je bila v Evropi ledena doba. Na hladno podnebje je bil prilagojen tudi z obliko telesa. Imel je močne kosti, masivno ter štrlečo lobanjo in negibljiv vrat. Bil je nizke rasti, čokat, noge je imel kratke in mišičaste.

O neandertalcu so dolgo mislili, da je bil divji in da je premogel le malo človeških lastnosti. Zadnja izkopavanja in najdeni predmeti pa kažejo, da ni bilo tako. Svoje pokojne so neandertalci pokopavali. O njihovem življenju govori tudi naluknjana kost, najdena v jami Divje babe nad Reko. Arheologi menijo, da je bila to piščalka. S to najdbo je pogled na duhovni svet neandertalca postal drugačen. Predstavljamo si lahko, kako je sedel ob ognju in igral na piščalko. Neandertalec je bil na evropskih tleh prvi človek z visoko kulturo.

Starodavni misleči človek (*Homo heidelbergensis*) je živel od 500.000 do 300.000 let pred našim štetjem. Omenili smo že, da je imel tako lastnosti modernega mislečega človeka kot tudi vzravnega človeka. Na evropskih tleh se je iz njega razvil neandertalec. Ta je živel v Evropi in zahodni Aziji v obdobju med 100.000 in 35.000 leti. Največ najdb so odkrili v Franciji, živeli pa so tudi na vzhodu ob Črnem in Kaspijskem morju. V naši bližini so odkopali neandertalske kosti v Krapini na Hrvaškem. Najbolj znani slovenski postojanki neandertalca sta Betalov spodmol pri Postojni in Divje babe nad Idrijo. V postojanki nad Idrijo so našli koščeno piščal, ki je prvi poznani človeški inštrument.

Neandertalec je imel celo večje možgane kot sodobni človek, poševno čelo, obsežen obraz, izbočene nadočasne oboke in ni imel obradka. Imel je velik štrleč nos, v višino pa je meril od 157cm (poprečna ženska) do 165 cm (po prečen moški). Kljub splošnemu prepričanju, da je bil to čokat mišični "grobijan" pa je bil neandertalec prvi človek, za katerega so ugotovili, da je pokopaval svoje mrtve z različnimi predmeti. To pomeni, da je bil sposoben abstraktnega mišljenja, morda verovanja v posmrtno življenje, v katerem naj bi mu predmeti služili. Živel je na prostem, kjer je postavljал zaklone in preproste koče, pred mrazom in snegom pa se je pogosto zatekal v jame. Neandertalčevo orodje je bilo bolj natančno izdelano kot orodje vzravnega človeka. Imelo je namreč že ročaje, ki so delovali kot vzvod. S takimi orodji je brez dvoma precej povečal njihovo učinkovitost. Neandertalec je poseljeval Evropo v medledeni dobi med predzadnjo in zadnjo poledenitvijo ter v času, ko je trajala v Evropi zadnja ledena doba. Takrat so se tako za živali kot za neandertalce življenjske razmere zelo zaostrele. Kljub temu pa je bil neandertalec prvi lovec, ki je bil sposoben te razmere preživeti in se za stalno naseliti tudi v takem okolju.

Izumrl je pred približno 27.000 leti. Vzroki za izumrtje so še vedno uganka.

Misleči človek

Neposredni prednik današnjega človeka je bil misleči človek ali latinsko *Homo sapiens*. Živel je približno med 100.000 in 10.000 leti pr.n.št. in se je iz jugovzhodne Afrike razširil v Azijo, Avstralijo in prek Beringovega preliva tudi v Severno Ameriko. V Evropo je verjetno prišel prek Balkanskega polotoka pred 45.000 leti.

Misleči človek je bistveno izpopolnil orodje, ki ga je znal nasaditi na ročaj. Izdeloval je dleta, strgala, svedre, šila in celo šivanke. Iznašel je kopje, harpuno in lok. Orodje je tudi umetniško okraševal. Od mrtvih se je poslavljал z verskimi obredi, za dober ulov in življenje se je zaklinjal bogovom. Na stene jam je vrezoval in slikal živalske podobe.

Zgodovina paleoantropologije

Paleoantropologija, kot veda se začne z odkritji neandertalca in z dokazi o drugih vrstah človečnjakov v 19. stoletju. Zamisel, da so bili ljudje podobni primatom je stara, vendar pa biološka evolucija vrst v splošnem ni bila priznana, dokler Charles Darwin leta 1859 ni objavil svoje delo Nastanek vrst (*Origin of Species*).